

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
факультет медико-фармацевтичних технологій
кафедра косметології і аромології**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**на тему: «ДОСЛІДЖЕННЯ СТАВЛЕННЯ БАТЬКІВ ДО
ВИКОРИСТАННЯ ДЕКОРАТИВНОЇ КОСМЕТИКИ СЕРЕД
ДІВЧАТ-ПІДЛІТКІВ»**

Виконала: здобувачка вищої освіти
групи

ТПКЗм19(4,6з)дво-01

спеціальності: 226 Фармація,
промислова фармація
освітньої програми Технології
парфумерно-косметичних засобів

Анна СМУТЧАК

Керівник: професор закладу вищої
освіти кафедри косметології і
аромології, д.біол.н., професор

Ольга ФІЛІПЦОВА

Рецензент: доцент закладу вищої
освіти кафедри організації та економіки
фармації, д.фарм.н., професор

Вікторія НАЗАРКІНА

АНОТАЦІЯ

Випускна кваліфікаційна робота присвячена вивченню ставлення батьків до використання косметики та її впливу на дівчат-підлітків. Інструментом, який використовувався для збору даних, була анкета. Усі опитані батьки вважають, що більшість сучасних підлітків наразі зловживають декоративною косметикою. Результати кваліфікаційної роботи можуть використовуватися з метою профілактики шкірних захворювань, пов'язаних із зловживанням косметики у підлітковому віці. Надані практичні рекомендації по догляду за шкірою дівчат-підлітків допоможуть правильно обирати косметичні засоби та не зловживати ними.

Робота викладена на 43 сторінках і складається зі вступу, трьох розділів, загальних висновків, списку джерел наукової літератури. Робота містить 21 рисунок та 41 джерело літератури.

Ключові слова: дівчата-підлітки, декоративна косметика, батьки, анкетування, Україна.

ANNOTATION

The final qualifying work is devoted to the study of parents' attitude to the use of cosmetics and its influence on teenage girls. The instrument used for data collection was a questionnaire. All interviewed parents believe that the majority of today's teenagers are currently abusing decorative cosmetics. The results of the qualifying work can be used to prevent skin diseases associated with the abuse of cosmetics in adolescence. The given practical recommendations for the skin care of teenage girls will help to choose the right cosmetics and not to abuse them.

The work is presented on 43 pages and consists of an introduction, three sections, general conclusions, and a list of sources of scientific literature. The work contains 21 drawings and 41 sources of literature.

Key words: teenage girls, decorative cosmetics, parents, questionnaire, Ukraine.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ I. КЛАСИФІКАЦІЯ КОСМЕТИКИ ТА ДОСЛІДЖЕННЯ СКЛАДУ ДЕКОРАТИВНОЇ КОСМЕТИКИ.....	8
1.1. Історія розвитку косметики.....	8
1.2. Класифікація косметики	10
1.3. Дослідження складу косметичних засобів.....	11
Резюме.....	16
РОЗДІЛ II. ОБҐРУНТУВАННЯ ОБ’ЄКТІВ ТА МЕТОДІВ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	17
2.1 Об’єкти досліджень.....	17
2.2 Методи досліджень.....	17
РОЗДІЛ III. ДОСЛІДЖЕННЯ СТАВЛЕННЯ БАТЬКІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ДЕКОРАТИВНОЇ КОСМЕТИКИ СЕРЕД ДІВЧАТ-ПІДЛІТКІВ.....	24
3.1 Результати анкетування дівчат-підлітків.....	24
3.2 Дослідження впливу батьківського виховання на використання декоративною косметикою у підлітковому віці.....	32
3.3 Рекомендації по догляду за шкірою у підлітковому віці	38
3.4 Рекомендації для батьків	39
Висновки до розділу III	40
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ ВИСНОВКИ.....	42
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	44
ДОДАТКИ.....	48

ВСТУП

Актуальність теми. Використання декоративної косметики відіграє важливу роль у самоідентифікації сучасних дівчат-підлітків. Більшість дівчат у підлітковому віці вважають дуже важливим свій зовнішній вигляд. Дослідження показують, що дівчата-підлітки використовують косметичку з різних причин. На жаль, саме у цьому віці підлітки мають проблеми зі шкірою обличчя і використовують саме косметичку з метою маскувального ефекту. Існують інші причини, починаючи від страху зовнішнього вигляду, відповідності соціальним нормам, суспільної самосвідомості, особистого задоволення, проблеми з самооцінкою, через те, щоб здаватися більш комунікабельним і напористими для інших [3,15].

Самооцінка відіграє величезну роль у використанні косметики, оскільки виявлено, що жінки з негативною самооцінкою досягають поверхневого задоволення та самореалізації від застосування косметики. Для цих осіб із негативною самооцінкою психологічні наслідки використання косметики включають відчуття, отримане при контакті з косметичним засобом, завершення надії на перетворення, зняття стресу або задоволення під час нанесення макіяжу [5,21].

Крім того, дослідження літературних джерел показали, що соціальне середовище має значний вплив на бажання сучасної молоді користуватися косметикою. Роль соціального оточення завжди має вирішальне значення, оскільки дівчата-підлітки можуть зазнавати залякування та булінгу від однолітків. Таким чином, тінейджери стають мотивованими використовувати косметичні засоби, щоб виправити свою незадоволеність шкірою обличчя [7].

У соціальному середовищі молодь прямо чи опосередковано змушена носити макіяж, щоб підкреслити їх зовнішність. Це правда, оскільки дівчата-підлітки докладають дуже значних зусиль, щоб керувати своєю зовнішністю. При цьому дівчина отримує позитивні відгуки від однолітків, особливо коли вона усвідомлює, що в ній оцінюють її зовнішність [2,13].

Люди часто шукають схвалення соціальних організацій, частиною яких вони є. Це робиться для того, щоб зберегти відчуття причетності. Однак ставлення до пошуку підтвердження серед однолітків найбільше переважає у підлітків [6].

Отже, рівень обізнаності сучасних підлітків щодо вибору косметичних засобів та їх впливу на стан шкіри є недостатнім і потребує покращення.

Мета та завдання дослідження. Метою роботи є дослідження ставлення батьків до використання декоративної косметики серед дівчат-підлітків.

Для досягнення поставленої мети потрібно було вирішити такі завдання:

- ✓ провести аналіз літературних джерел щодо історії еволюції декоративної косметики, визначити її склад та види;
- ✓ провести дослідження етапів нанесення декоративної косметики у підлітковому віці;
- ✓ визначити вплив лікувальної та декоративної косметики на проблемну підліткову шкіру;
- ✓ провести дослідження складу косметики вітчизняного виробництва;
- ✓ провести анкетування дівчат-підлітків від 13 до 15 років, які навчаються у 7-11 класах гімназії №43;
- ✓ провести опитування батьків з метою вивчення їх ставлення до використання декоративної косметики серед дівчат-підлітків;
- ✓ надати практичні рекомендації для дівчат-підлітків щодо використання декоративної косметики.

Об'єкти досліджень. Дані літературних джерел щодо впливу декоративної косметики на шкіру дівчат-підлітків. Результати анкетування дівчат-підлітків та їх батьків.

Предметом досліджень є дослідження проблем, пов'язаних з використанням декоративної косметики у підлітковому віці та вивчення ставлення їх батьків до цієї проблеми.

Методи дослідження. У роботі були використані такі методи дослідження: контент-аналіз літературних джерел, аналітичний метод, проведення анкетування дівчат-підлітків від 13 до 15 років та опитування батьків з метою вивчення їх ставлення до використання декоративної косметики у підлітковому віці.

Практична значення отриманих результатів. Цільову аудиторію даного дослідження складають дівчата у підлітковому віці та їх батьки. Було звернено увагу на ймовірність шкідливого впливу декоративної косметики на шкіру дівчат-підлітків. Проведено профілактичну роботу серед підлітків з огляду ставлення їх батьків на проблему зловживання косметикою серед дівчат-підлітків. Сформульовані висновки допоможуть дівчатам-підліткам правильно доглядати за шкірою свого обличчя та не зловживати косметичними засобами.

Елементи наукових досліджень полягають в розробці методичних засад дослідження поведінки дівчат-підлітків декоративної косметики та вивченні ставлення їх батьків до проблем зловживання косметичних засобів.

Апробація результатів. Результати досліджень, викладені у роботі, оприлюднено під час IV Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «YOUTH PHARMACY SCIENCE» (6-7 грудня 2023 р., м. Харків).

Публікації. За темою кваліфікаційної роботи опубліковано тези доповіді.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, загальних висновків, переліку використаних джерел інформації. Кваліфікаційна робота викладена на 43 сторінках, включає 21 рисунок, містить 41 джерело наукової літератури.

РОЗДІЛ І. КЛАСИФІКАЦІЯ КОСМЕТИКИ ТА ДОСЛІДЖЕННЯ СКЛАДУ ДЕКОРАТИВНОЇ КОСМЕТИКИ

1.1 Історія розвитку косметики

Індустрія краси розвивається з кожним роком. Сьогодні косметичні засоби стали для жінок одним із обов'язкових атрибутів підтримки їх краси. Історія розвитку косметики почалася ще в давнину. Наразі цим терміном називають не лише декоративні засоби, а й засоби по догляду за шкірою обличчя, руками, тілом. Є категорія косметики, яка дозволяє створювати різні види макіяжу, манікюру, татуажу [17].

Вперше косметика з'явилася в Єгипті 2 тисячі років до н. е. Древні єгиптянки користувалися фарбою з сурми, сажею для очей як тінями, кремами та пахощами для тіла. При розкопках гробниць було знайдено величезну кількість різноманітних баночок, де імовірно зберігалися духи та креми [1].

В Древній Греції був відомий спеціаліст “космет”, який допомагав жінкам прибрати недоліки на обличчі за допомогою гриму [4,22]. Греки цінували красу обличчя. Вони переважно використовували природні засоби, щоб наголосити на красі зовнішності. Гречанки використовували розмелені боби як пудру. Губну помаду виробляли шляхом розтирання між долонями спеціальної трави, яка залишала помітний слід пігменту. Вії фарбували сажею [13].

Так, японки спеціально збривали брови, пудрили обличчя білилами. На місці справжніх брів вони малювали тонкі лінії за допомогою спеціальної туші.

Білилами японки гримували дефекти шкіри, родимки, майже повністю замазували рум'янець, а потім наносили його за допомогою спеціальних засобів [30].

Відомо, що перси фарбували волосся за допомогою хни або басми. Наразі ці засоби теж використовуються для фарбування волосся – вони

вважаються найбільш щадними натуральними засобами, які не псують структуру волосся і щадять шкіру голови [27].

У середньовічній Європі існувала проблема із використанням косметики. У ті часи жінки натирали обличчя білилами, які містили підвищену кількість свинцю. Поступово свинець накопичувався в організмі та призводив до серйозних наслідків. Шкіра, яку піддавали щоденній обробці свинцем, старіла вдвічі швидше [15].

По всьому світу в другій половині XX століття поширилося англійське словосполучення *make up*. Це словосполучення передбачало створення на особі макіяжу з використанням декоративної косметики [31].

Особливу увагу приділялася тональним кремам. Спочатку вирівнювали тон шкіри обличчя за допомогою пудри чи крему. Потім приступали до оформлення брів.

Довгий час були в моді брови-ниточки. Їх спочатку вищипували, а потім підфарбовували олівцем.

Пізніше трендом були густі та широкі брови. Жінки малювали їх за допомогою олівців [14].

Для очей стали використовувати тіні, глітери, блискітки, спеціальні стрази. Губи стали фарбувати не просто помадою, а ультрастійкою, яка довго залишалася на губах [2].

У XX століття з'явилися інноваційні декоративні засоби: мінеральна пудра, тональний крем, глітери для повік та багато іншого. Водночас розвивалася апаратна косметологія. За допомогою спеціальних технік наразі можна створити перманентний макіяж, який не вимагатиме щоденного догляду [5].

Сьогодні серед брендів світового рівня у сфері декоративної косметики найпопулярнішими стали: "Буржуа Парі", "Есті Лаудер", "Макс Фактор", "Ів Роше", "Вів'єн Сабо" та інші [22].

1.2 Класифікація косметики

Косметика являє собою натуральні або синтетичні продукти, які наносяться на шкіру з основною метою – естетичною. Косметика, як правило, є сумішшю хімічних сполук, отриманих із природних і синтетичних речовин джерела, що використовуються для покращення зовнішнього вигляду або запаху людського тіла [1,8].

Косметичні речовини або продукти використовуються для покращення або зміни зовнішнього вигляду або аромату тіла. Косметичний засіб для зовнішнього застосування необхідний для догляду та посилення блиску волосся, сьйва обличчя, шкіри і нігтів. Такі косметичні засоби, які застосовуються для “макіяжу”, покривають недоліки обличчя та підвищують впевненість у собі, оскільки вони не лише служать одягом для обличчя. Макіяж став засобом, який об’єднує людей за рахуноу емоцій [17,33].

На косметичному ринку представлені різні види косметики.

Косметичні засоби класифікуються за такими параметрами, а саме:

- ✓ ділянка тіла, призначена для нанесення (косметика для обличчя, лосьйони для догляду за шкірою, підсилювачі тощо);
- ✓ мета застосування (догляд за шкірою, зміцнення шкіри, покращення зовнішнього вигляду);
- ✓ хімічний склад косметичного продукту (натуральний, мінеральний або синтетичний) ;
- ✓ фізичний склад косметичного засобу (рідина, пудри пресовані та розсипчасті, креми, пасти, стіки) [20,41].

Косметика включає:

- ✓ продукти, які можна наносити на обличчя: креми для догляду за шкірою, губні помади, макіяж очей і обличчя та кольорові контакти лінзи;
- ✓ для тіла: духи, дезодоранти, лосьйони, пудри;
- ✓ косметика на руках/нігтях: лак для нігтів і ніг, санітайзер для рук; для волосся: фарби для волосся, лаки для волосся та гелі для волосся. [9,16].

1.3 Дослідження складу косметичних засобів

Сучасний ринок косметики насичений різноманітними засобами. До їх складу входять як корисні, так і шкідливі речовини [23].

Окрім ліпідних речовин для догляду за шкірою та ліпідних і водорозчинних активних речовин, у косметичному засобі зазвичай перераховуються різноманітні інші інгредієнти. Вони можуть бути віднесені до категорії «добавки» і мають різні функції [18].

Добавки виконують різні функції. Вони дозволяють виготовляти продукти з різною структурою, такі як креми, гелі, пасти, лосьйони, розчини, лаки, стіки, порошки та аерозолі. Вони забезпечують продукту довгострокову фізичну стабільність під час транспортування та зберігання, перешкоджають проростанню цвілі, дріжджів і бактерій, підвищують хімічну стабільність чутливих активних речовин до атмосферного кисню та впливають на сенсорне сприйняття, як, наприклад, консистенція, дисперсія на шкірі, запах (аромат) і колір [10,24].

Вода

Однією з найбільш часто використовуваних косметичних добавок є вода, це безперечно найвигідніша добавка через низьку вартість сировини. Вода є основним інгредієнтом емульсій і в поєднанні з емульгаторами сприяє краплеподібному розсіюванню ліпідних речовин (емульсій O/W), призначених для догляду за шкірою, і таким чином значно полегшує їх нанесення на шкіру. Це також стосується емульсій W/O, тобто коли краплі води містяться в ліпідній фазі. Наше чуттєве сприйняття розпізнає випаровування води як дуже приємний ефект охолодження. Крім того, вода відіграє важливу роль як полярний розчинник для (гідрофільних) активних речовин і добавок. У поєднанні з активними речовинами, що зберігають вологу, вміст води в продуктах не тільки збільшує вологість шкіри на тимчасовій, але навіть на довготривалій основі [11,31].

Консерванти

Продукти, що містять водну фазу, сприйнятливі до мікроорганізмів, тоді як продукти без води мікроби практично не вражаються. Отже, продукти, що містять воду, як правило, зберігаються. Передумовою ефективності консервантів є те, що вони адекватно розчиняються у воді, з одного боку, і мають достатню спорідненість до ліпідної фази, оскільки мікроорганізми осідають на поверхнях крихтих крапель емульсії. Хоча водно-водні емульсії менш сприйнятливі, ніж масляно-водні емульсії через їхню зовнішню ліпідну фазу, до них переважно додаються консерванти. Їх можна застосовувати в малих і економічно ефективних концентраціях, що є перевагою, однак усі вони мають алергенний потенціал для осіб із певною схильністю [25,36].

Парабени – сполуки з групи консервантів, які найчастіше можна зустріти в складі кремів для обличчя. При надмірному застосуванні засобів, що містять парабени, можливе передчасне старіння шкіри, а також розвиток алергії. Ці речовини виявляють токсичну та канцерогенну дію [12,19].

Як альтернатива консервантам необхідна достатня концентрація спирту або речовин, що утримують вологу, як наприклад, *гліцерин, гліколі, а також замінники цукру, такі як сорбіт*, можуть забезпечити достатню мікробіологічну стабільність. Вважається, що ці сполуки не містять консервантів, однак останні згадані дорожчі у виробництві і, отже, рідше зустрічаються на ринку. Високі концентрації алкоголю мають зневоднювальний ефект. Перевага згаданих вище альтернатив полягає в тому, що вони більш-менш вільні від будь-якого алергенного потенціалу [7, 27].

Емульгатори

Що стосується фізичної стабільності емульсій, значну роль відіграють емульгатори, які означають групу поверхнево-активних речовин, що поєднують водну та ліпідну фази. За кількістю їх часто вказують одразу після води та ліпідних речовин для догляду за шкірою. У хімічному відношенні ця група добавок демонструє найбільшу різноманітність окремих властивостей [28,35].

Більшість емульгаторів, які зараз використовуються, не змінюються після проникнення в шкіру, тобто вони не інтегруються в фізіологію шкіри. При тривалому застосуванні кремів зі специфічним складом у споживача складається враження, що його шкіра явно зневоднюється [30].

Альтернативою звичайним емульгаторам є природні мембраноутворюючі речовини, такі як *церамід і фосфатидилхолін*. Вони утворюють у кремах шаруваті пластинчасті структури, подібні до бар'єрних шарів шкіри, не мають вищезгаданих побічних ефектів і ідеально інтегруються в фізіологію шкіри. Недоліком є вищі витрати на виробництво порівняно зі звичайними продуктами, однак слід мати на увазі, що вони забезпечують чудове поєднання позитивних властивостей добавок та активних речовин [31,33].

Антиоксиданти

Група антиоксидантів також забезпечує одночасно поєднання властивостей добавки та активної речовини. Таким чином, вітаміни С і Е, а також їх похідні захищають чутливі інгредієнти косметичних засобів від атмосферного кисню і вільних радикалів; з іншого боку, вони надають шкірі специфічні ефекти [6,28].

Оскільки вже невеликі сліди деяких важких металів викликають згіркнення природних речовин, чутливих до окислення, через їх радикалоутворюючий ефект, разом із антиоксидантами додаткові комплексоутворювачі на основі етилендіамінтетраоцтової кислоти (*EDTA*), лимонної кислоти та солей фосфонової кислоти об'єднуються. Сліди важких металів, які потрапили в продукт після відкриття банки, таким чином будуть інактивовані [3,27].

Речовини, що контролюють консистенцію

Крім емульгаторів, які також впливають на консистенцію продуктів, крім своїх специфічних функцій, додаткові добавки використовуються для контролю консистенції рецептур. Це можуть бути *загусники*, як наприклад *ксантан, карагенан, альгінат або хімічно модифіковані сполуки целюлози*.

Вони утворюють гелеподібні структури, які тверднуть водні розчини та емульсії пропорційно їх концентрації [19,41].

Завдяки легко відтворюваним властивостям синтетичних полімерів поліакрилати отримали визнання та можуть бути визнані терміном карбомер натрію. Після проникнення крему вони практично залишаються індиферентними на поверхні шкіри. Поліакрилати можуть бути модифіковані для забезпечення тиксотропних властивостей або властивостей швидкого розриву, що означає, що вони розріджуються після розповсюдження або контакту зі шкірою [9,40].

Речовини, що контролюють консистенцію, засновані на цукроподібних структурах, як, наприклад, *ксантани* впливають на зволоження шкіри, оскільки вони мають водоутримуючі властивості. Одночасно невидима плівка, яка утворюється на поверхні шкіри, зменшує трансепідермальну втрату води. Також муцини алое демонструють подібну поведінку. Таким чином, немає чіткої межі між добавками та активними речовинами [41].

З консистенцією тісно пов'язана здатність продукту наноситися на шкіру. Для цього часто використовуються добавки зі специфічними властивостями розтікання. Це речовини, які більш-менш автоматично поширюються на шкірі, як наприклад синтетичні складні ефіри, такі як ізопропілмірилат (ІПМ) або диізопропіладипат [39,40].

Парфуми в косметичних продуктах

Для сенсорного сприйняття продукту аромат має особливе значення. Запах продукту, нарешті, складається з безлічі різних хімічних сполук, які неможливо конкретно оголосити. Переважно зустрічаються низькомолекулярні сполуки, які легко проникають у шкіру. Тому не дивно, що парфумерні масла очолюють список алергенних речовин номер один. Тому для чутливої шкіри дерматологи рекомендують продукти, які не містять парфумів [37].

На упаковці до сих пір ароматичні речовини в духах позначалися терміном «парфуми». Існує 26 ароматичних речовин, які частіше, ніж усі інші,

асоціюються з алергічними реакціями. У разі перевищення узгодженої концентрації на упаковці косметичного продукту має бути вказано відсоток таких засобів як, наприклад, анісовий спирт, бензиловий спирт, кумарин, евгенол, гідроксицитронелаль, лімонен і гераніол [38].

Барвники та пігменти

Ця група речовин також включає багато різних речовин. Пігменти іноді використовуються для освітлення кремів і паст і таким чином впливають на оптичне сприйняття. У сфері декоративної косметики пігменти використовуються для фарбування шкіри і, таким чином, фактично не входять до складу добавок. Широко використовуються неорганічні пігменти та їх суміші, прикладами яких є *діоксид титану та оксид заліза*. У цій галузі також застосовуються органічні барвники. Через нерозчинність вони залишаються на поверхні шкіри і змиваються під час очищення [39].

Неорганічні пігменти, такі як діоксид титану та оксид цинку, також забезпечують властивості УФ-фільтра. Тому в сонцезахисних засобах вони мають не додаткову, а активну функцію [36].

Алюміній. Ці сполуки додають в косметику в якості барвників. Алюміній входить до складу дезодорантів і антиперспірантів, тіней для повік. Ці сполуки вважаються отруйними для організму людини [12].

РЕЗЮМЕ

Проведено аналіз літературних джерел і розглянуто історичні шляхи розвитку косметики.

Проведено аналіз класифікації косметики та досліджено склад косметичних засобів.

Не можна точно визначити, хто саме вигадав жіночу косметику. Так, стародавні єгиптянки відкрили властивості рослинних елементів, які допомагали їм доглядати шкіру, а також маскувати недоліки. За часів середньовіччя жінки псували собі здоров'я засобами, які містили шкідливі речовини.

Після вивчення властивостей різних речовин були зроблені спроби створення декоративної та доглядової косметики з високими показниками безпеки і що забезпечують хороший ефект. Сьогодні сучасні жінки використовують різні косметичні засоби.

РОЗДІЛ II. ОБҐРУНТУВАННЯ ОБ’ЄКТІВ ТА МЕТОДІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1 Об’єкти досліджень

Об’єкти досліджень – дані джерел інформації щодо результатів впливу декоративної косметики на шкіру дівчат-підлітків.

2.2 Методи досліджень

У даній магістерській роботі нами було проведено онлайн опитування за допомогою електронної анкети серед дівчат-підлітків, а також їх батьків.

Огляд літератури показує відсутність існуючих досліджень уявлення батьків про використання косметики серед підлітків. Отже, це пілотне дослідження.

До анкетування було залучено 105 дівчат-підлітків від 13 до 17 років, які навчаються у 7-11 класах гімназії №43.

Також в анкетуванні прийняли участь 85 матерів та батьків опитаних підлітків.

Анкети були розроблено у Google Forms, що містила різні питання по використанню декоративної косметики сучасними дівчатами-підлітками та дослідження ставлення до цього їх батьків.

За допомогою анкетування, як одного з методів отримання первинної інформації, було отримано письмові відповіді від респондентів на запитання анкети. Розроблена нами анкета для дівчат-підлітків містила питання щодо дослідження частоти використання та впливу декоративної косметики на шкіру в підлітковому віці. Друга анкета для батьків містила питання щодо ставлення респондентів до використання їхніми доньками декоративної косметики у підлітковому віці та дослідження щодо частоти використання косметики тінейджерами.

Заповнення анкет було проведено згідно з етичними вимогами згідно Гельсинської декларації (*Ethical Principles for Medical Research Involving Human Subjects*).

Було проведено аналіз отриманих результатів та побудовані графіки.

Отримані в ході досліджень результати були внесені до програми Microsoft Excel. Усі розрахунки були проведені нами за допомогою програми Statistica 6.0.

Техніка збору даних

Онлайн опитування дівчат-підлітків за допомогою анкети у Google Forms, яка була розповсюджена у сучасних месенджерах Viber, WhatsApp, Telegram за згодою директора школи та класного керівника.

Щоб отримати дозвіл до анкетування батьків підлітків до директора школи був написаний лист з метою виконання досліджень кваліфікаційної роботи та отримано позитивну відповідь.

Запропоновані питання та відповіді на них представлено нижче.

Анкета для дівчат-підлітків

Вкажіть Ваш вік?

☐ Ваш варіант відповіді _____

Ваші батьки:

☐ живуть разом

☐ розлучені

Який у Вас тип шкіри?

☐ Жирний

☐ Нормальний

☐ Сухий

☐ Не знаю

Чи маєте проблеми пов'язані зі шкірою обличчя?

Ви використовуєте декоративну косметику?

- ☐ Так
- ☐ Ні

Чому Ви використовуєте декоративну косметику?

- ☐ з метою маскувального ефекту;
- ☐ віяння моди;
- ☐ відповідність соціальним нормам;
- ☐ з метою особистого задоволення;
- ☐ маю проблеми з самооцінкою;
- ☐ бо мою подруги користуються;
- ☐ щоб подобатись іншим.

Як часто Ви використовуєте декоративну косметику?

- ☐ Щодня
- ☐ Пару разів на тиждень
- ☐ Не використовую

Які етапи по догляду за шкірою обличчя Ви знаєте?

Чи є якісь відмінності у нанесенні декоративної косметики у різному віці?

- ☐ Так
- ☐ Ні

Як що так, то які саме?

Якіб косметичні засоби ви обрали би:

- ☐ декоративну
- ☐ лікувальну?

Чому?

Якими косметичними засобами Ви користуєтесь?

- ☐ пудра
- ☐ тональний крем
- ☐ рум'яна,
- ☐ тіні для повік,
- ☐ туш для вій
- ☐ СС крем
- ☐ ВВ крем
- ☐ Крем кушон
- ☐ Інше

На що Ви звертаєте увагу при покупці косметики?

- ☐ Безпека
- ☐ Якість
- ☐ Ціна
- ☐ Ефективність засобу
- ☐ Склад
- ☐ Натуральність

Де Ви шукаєте відповіді на питання по догляду за шкірою обличчя?

- ☐ Власний попередній досвід
- ☐ Реклама у ЗМІ
- ☐ Рекомендації подруг
- ☐ Інше _____

Після використання декоративної косметики бувають негативні наслідки?

- ☐ Так

☐ Ні

Які наслідки може мати використання не якісної декоративної косметики?

☐ Висипання

☐ Почервоніння шкіри

☐ Алергічні реакції

☐ Інше

Які питання Ви задали би косметологу?

☐ Як правильно обрати косметичний засіб?

☐ Якому бренду косметики надати перевагу?

☐ Який тип шкіри я маю?

☐ Інше

Анкета для батьків

Ваша стать

☐ Жінка

☐ Чоловік

Чи живете ви разом з родиною?

☐ Так

☐ Ні

Ваша освіта

☐ Середня

☐ Середньо-спеціальна

☐ Вища магістерський рівень

☐ Бакалаврський рівень

Який стиль виховання Ви використовуєте?

☐ Авторитарний

☐ Демократичний

- ☐ Стиль уседозволеності
- ☐ Не втручаюсь в особисті справи доньки

Ваша дочка користується декоративною косметикою ?

- ☐ Так
- ☐ Ні
- ☐ Не зверта-ла (в) уваги

Чи давали Ви згоду на використання косметикою вашою дитиною?

- ☐ Так
- ☐ Ні

Якщо так, то чому?

- ☐ Бо усі дівчата-підлітки зараз користуються декоративною косметикою
- ☐ Не хочу конфлікту з донькою
- ☐ Яка різниця коли донька почне користуватися косметикою
- ☐ Дочка не питала дозволу

Чи просила ваша донька гроші на косметику?

- ☐ Так
- ☐ Ні

Якщо ваша дочка користується декоративною косметикою, то чому?

- ☐ з метою маскувального ефекту;
- ☐ віяння моди;
- ☐ відповідність соціальним нормам;
- ☐ з метою особистого задоволення;
- ☐ маю проблеми з самооцінкою;
- ☐ бо мою подруги користуються;
- ☐ щоб подібатись іншим.

Як часто ваша донька використовує косметику?

- ☐ Щодня
- ☐ Не звертала (в) уваги
- ☐ Іноді

Чи вважаєте Ви що ваша дитина зловживає косметикою?

- ☐ Так
- ☐ Ні

РОЗДІЛ III. ДОСЛІДЖЕННЯ СТАВЛЕННЯ БАТЬКІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ДЕКОРАТИВНОЇ КОСМЕТИКИ СЕРЕД ДІВЧАТ- ПІДЛІТКІВ

3.1 Результати анкетування дівчат-підлітків

Підліток – це етап розвитку людини, який зазвичай характеризується початком статевого дозрівання. Розвиток людини характеризується фазою фізичного росту і розвитку і супроводжується статевим дозріванням. Це перехідний період між дитинством і дорослістю, наповнений безліччю переходів, що включають освіту, навчання, працевлаштування та безробіття, а також перехід від одного місця проживання до іншого [11].

Підлітковий вік зазвичай асоціюється з підлітковим віком, але його фізична, психологічні чи культурні прояви можуть початися раніше і закінчитися пізніше [40].

В анкетуванні прийняли участь 105 дівчат-підлітків від 13 до 17 років, які навчаються у 7-11 класах гімназії №43.

Визначено сімейний стан батьків респондентів (рис. 3.1).

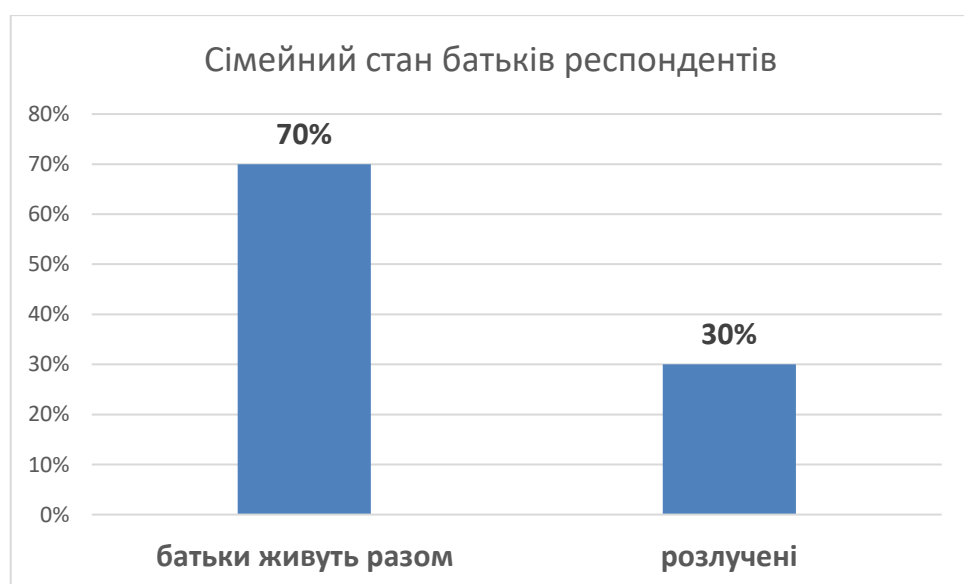

Рис. 3.1 Сімейний стан батьків респондентів

Встановлено, що у 70% опитаних дівчат-підлітків батьки живуть разом. У 30% дівчат батьки розлучені. Сімейний стан батьків певною мірою впливає на виховання та на використання косметикою підлітками.

З'ясовано, що проблеми зі шкірою обличчя мають 65% опитаних (рис. 3.2).

Рис. 3.2. Проблеми зі шкірою

Переважає більшість підлітків стикається з проблемною шкірою, це спричиняє додатковий стрес та страхи щодо ставлення до них однолітків і є однією з причин використання декоративної косметики у ранньому віці.

Вивчено який тип шкіри мають опитані підлітки (рис. 3.3).

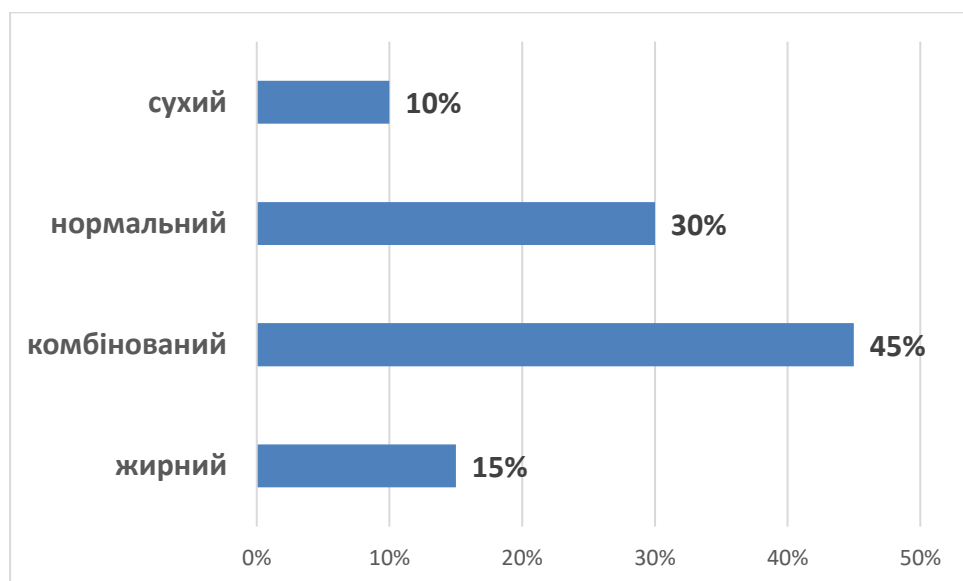

Рис. 3.3 Тип шкіри респондентів

З'ясовано, що більшість опитаних (45%) мають комбінований тип шкіри, 15% - жирний та 10% сухий.

На наступному етапі досліджень встановлено користуються чи не користуються декоративною косметикою респонденти (рис. 3.4).

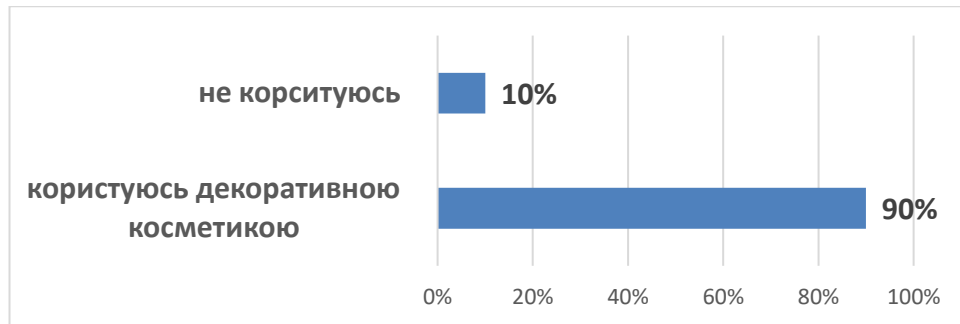

Рис. 3.4 Користуються чи не користуються декоративною косметикою респонденти

Перші експерименти дівчаток-підлітків з косметикою в ранньому підлітковому віці (90% респондентів) можна розглядати як обряд посвячення, а також зростання в напрямку розвитку жіночої ідентичності. Саме в підлітковому віці жінок зазвичай стає більше стурбованих своєю зовнішністю.

Встановлені причини користування декоративною косметикою дівчатами-підлітками (рис. 3.5).

Рис. 3.5 Причини користування декоративною косметикою дівчатами-підлітками

З'ясовано, що майже третина опитаних (32%) використовує косметику з метою маскувального ефекту. На 20% респондів впливають подруги, що користуються косметикою. 17% користуються, щоб подобатись іншим. З метою особистого задоволення косметикою користуються 15% підлітків. Мають проблеми з самооцінкою 5% дівчат.

Встановлена частота користування косметикою підлітками (рис. 3.6).

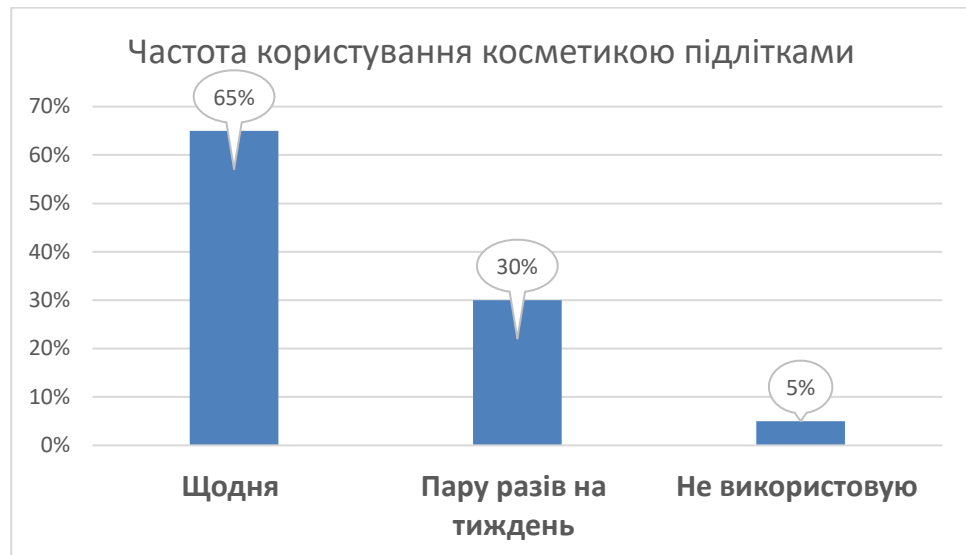

Рис. 3.6 Частота користування косметикою підлітками

Так, щодня використовують декоративну косметику 65% дівчат. Пару разів на тиждень 30%. Таким чином, косметикою зловживає більшість опитаних дівчат-підлітків, що може залежати від стилю виховання підлітків батьками.

Встановлено, чи є якісь відмінності у нанесенні декоративної косметики у різному віці (рис. 3.7).

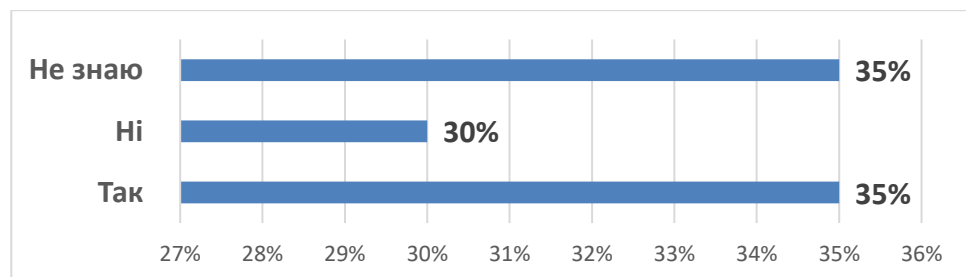

Рис. 3.7 Чи є якісь відмінності у нанесенні декоративної косметики у різному віці

Однакова кількість респондентів вважає що як є відмінності у нанесенні декоративної косметики у різному віці так і не знає відповіді на це питання, що свідчить про низьку обізнаність сучасних підлітків щодо правильного користування декоративною косметикою.

Відповіді на питання «Яку б косметику ви обрали: декоративну чи лікувальну?» (рис.3.8) свідчать про низьку обізнаність респондентів щодо вибору засобів для догляду за обличчям та їх коректного застосування.

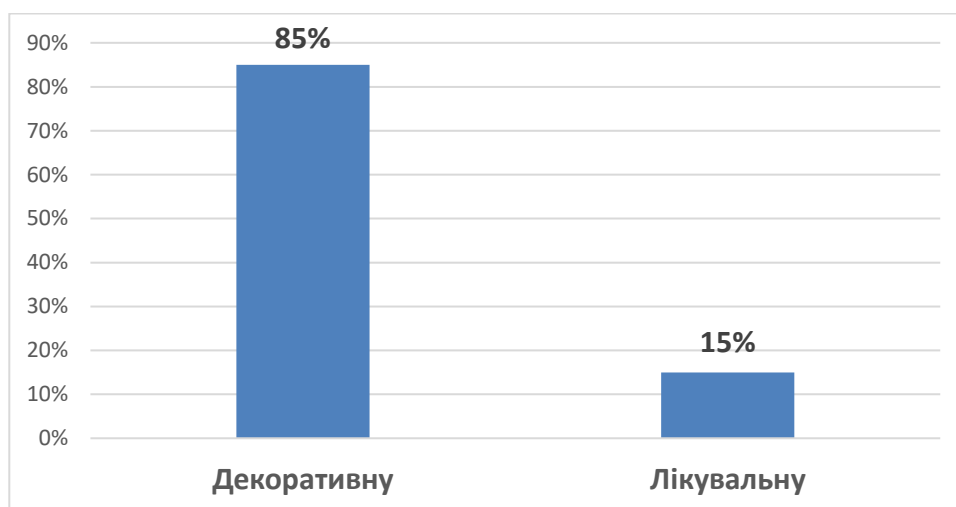

Рис. 3.8 Відповіді на питання «Яку б косметику ви обрали: декоративну чи лікувальну?»

Встановлено, якими косметичними засобами користуються дівчата-підлітки (рис. 3.9).

Більшість опитаних дівчат серед косметичних засобів використовує тональний крем (25%), пудру (17%), ВВ крем (10%). Це свідчить про проблеми зі шкірою у цьому віці у підлітків та причину використання косметик з метою маскульного ефекту.

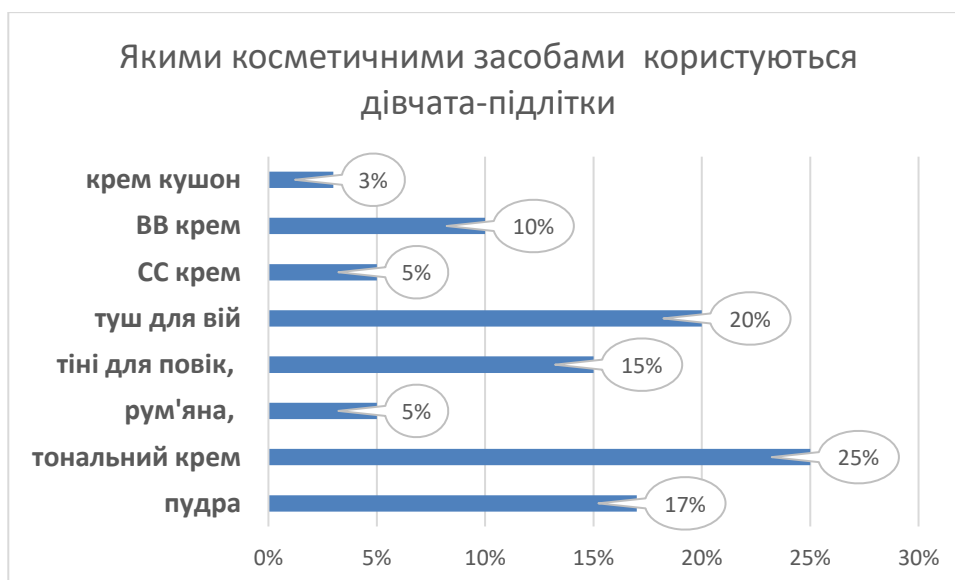

Рис. 3.9 Якими косметичними засобами користуються дівчата-підлітки

На наступному етапі досліджень встановлені критерії вибору косметики підлітками (рис.3.10).

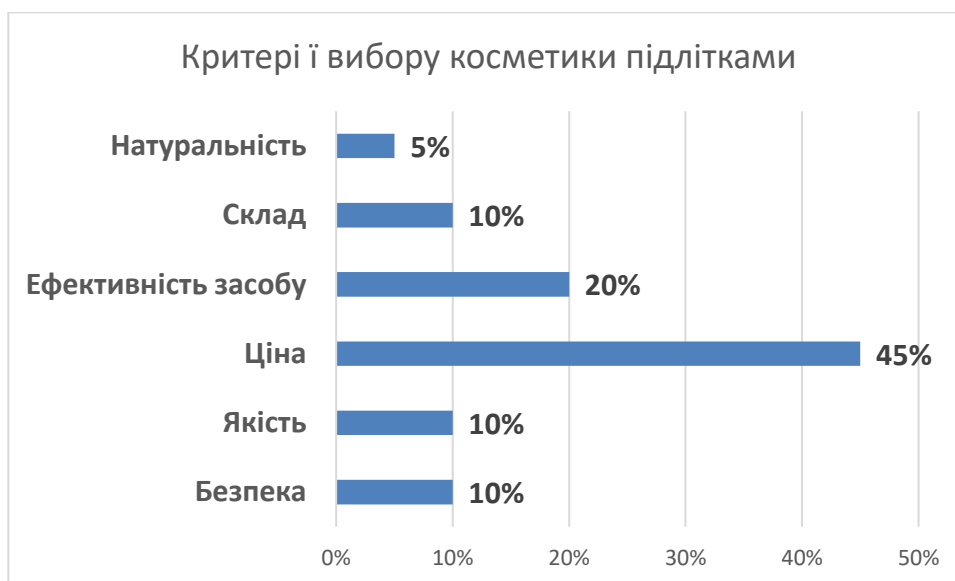

Рис. 3.10 Критерії вибору косметики підлітками

Серед критеріїв вибору косметики підлітками переважає, на жаль, ціна (45%), а не якість засобу (10%), ефективність (20%) та безпека (10%). Це

свідчить про те, що гроші на косметику підлітки отримують у батьків і вони не замислюються ще у своєму віці над якістю косметичного засобу.

Це спонукало нас для наступного питання: «Де Ви шукаєте відповіді на питання по догляду за шкірою обличчя?».

Джерела вибору косметики наведено на рис. 3.11.

Рис. 3.11 Джерела вибору косметики

Серед джерел вибору косметики підлітки надають перевагу власному попередньому досвіду (30%). Рекомендації подруг важливі для 25% опитаних. Вплив інфлюенсерів є джерелом вибору косметки для 20% респондентів. Лише 10% дівчат-підлітків обирають косметику за рекомендаціями матері.

Негативні наслідки після використання декоративної косметики були у половини опитаних дівчат, що свідчить про використання низькоякісної косметики підлітками.

Досліджено наслідки після використання не якісної декоративної косметики тінейджерами (рис. 3.12).

Рис. 3.12 Наслідки після використання не якісної декоративної косметики

Серед наслідків після використання не якісної декоративної косметики майже однакова кількість дівчат мали почервоніння та висипання (30% та 27% відповідно). Та сама кількість (30%) не мали негативних наслідків. Алергічні реакції мали 13% підлітків.

Серед питань, які б задали косметологу дівчата-підлітки, найбільш актуальним є тип шкіри, який мають підлітки (44%) (рис. 3.13).

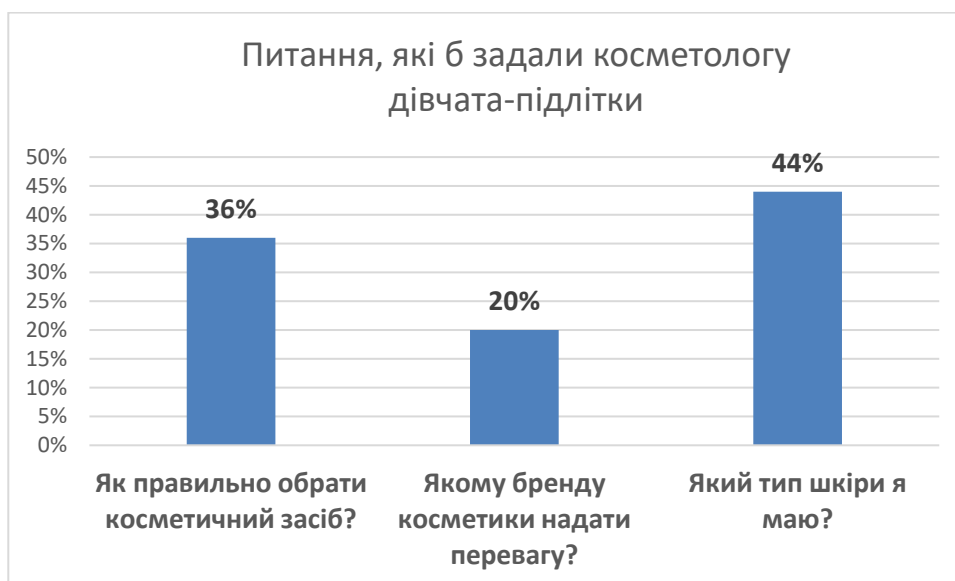

Рис. 3.13 Питання, які б задали косметологу дівчата-підлітки

Як правильно обрати косметичний засіб цікавить 36% респондентів. Лише 20% опитаних спитали би косметолога якому бренду надати перевагу. Відповіді на дане питання свідчать про низьку обізнаність підлітків щодо правильного вибору косметичного засобу.

3.2 Дослідження впливу батьківського виховання на використання декоративною косметикою у підлітковому віці

Огляд літератури показує відсутність існуючих досліджень уявлення батьків про використання косметики серед підлітків. Отже, це пілотне дослідження.

В анкетуванні прийняли участь 85 матерів та батьків опитаних підлітків, які навчаються у 7-11 класах гімназії №43 (рис. 3.14).

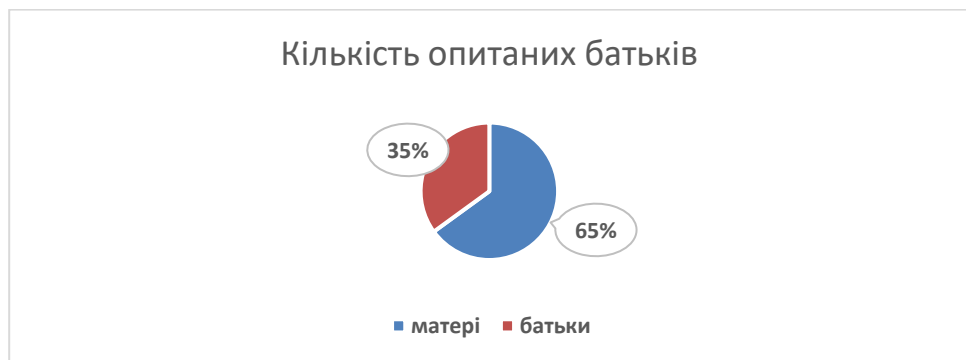

Рис. 3.14 Кількість опитаних батьків

Серед них матерів опитаних підлітків 65% та батьків 35%. Це пов'язано з тим, що серед респондентів була частина розлучених жінок. Наслідки цієї статевої невідповідності для дослідження є дуже важливими. Дане питання є дуже важливим для дослідження, оскільки жінки здебільшого більше залучені до виховання дітей, ніж їхні чоловіки. Крім того, матері зазвичай набагато ближче до їхніх дітей. Тому інформація, яку вони надають, буде життєво важливою для того, щоб зробити відповідні висновки щодо сприйняття батьків щодо використання косметики серед підлітків.

Встановлено, що у 70% опитаних дівчат-підлітків батьки живуть разом. У 30% дівчат батьки розлучені. Сімейний стан батьків певною мірою впливає на виховання та на використання косметикою підлітками. Підлітки з сімей, батьки яких розлучені, є більш вразливими. Вони зловживають декоративною косметикою, аби привернути до себе більше уваги.

Досліджена освіта батьків (рис. 3.15).

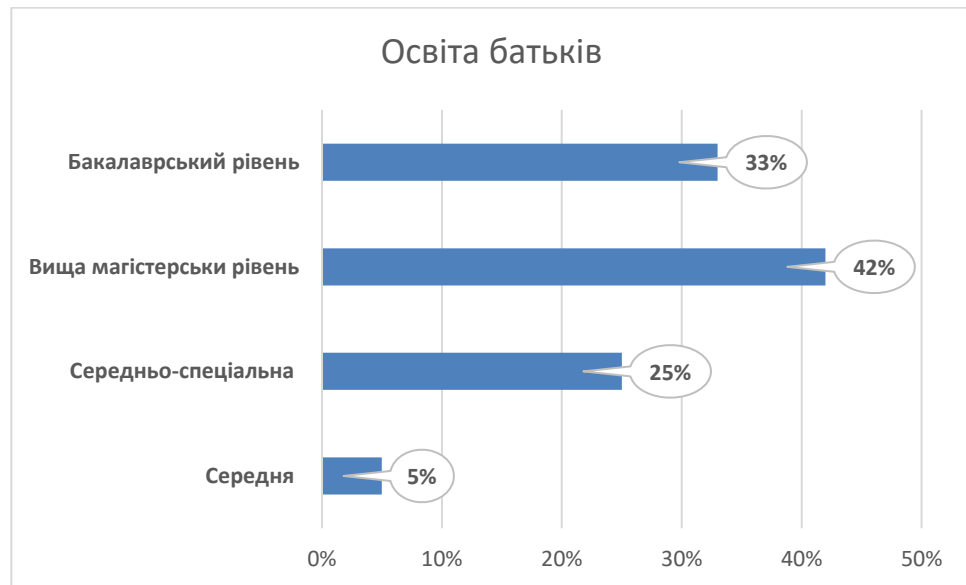

Рис. 3.15 Освіта батьків

Вищу магістерську освіту мають 42% батьків, бакалаврський рівень – 33%. Середньо-спеціальну освіту мають 25% респондентів. Освіта батьків впливає на виховання підлітків, а отже і на використання ними косметики.

Наставляючи підлітка до використання косметики, стиль виховання, прийнятий батьками, впливає на підлітків та їхній вибір (рис. 3.16).

Стиль виховання відноситься до стратегій поведінки, прихильності до цінностей і ставлення батьками для взаємодії зі своїми дітьми та впливу на їх фізичний, емоційний, соціальний та інтелектуальний розвиток.

Стилі виховання, прийняті батьками, є ідентифіковані поряд зі своїми ідеологіями, і ці стилі варіюються від авторитарних, демократичних і вседозволених стилів виховання та базуються на рівнях батьківського тепла та контролю, які використовуються батьками для дисциплінування.

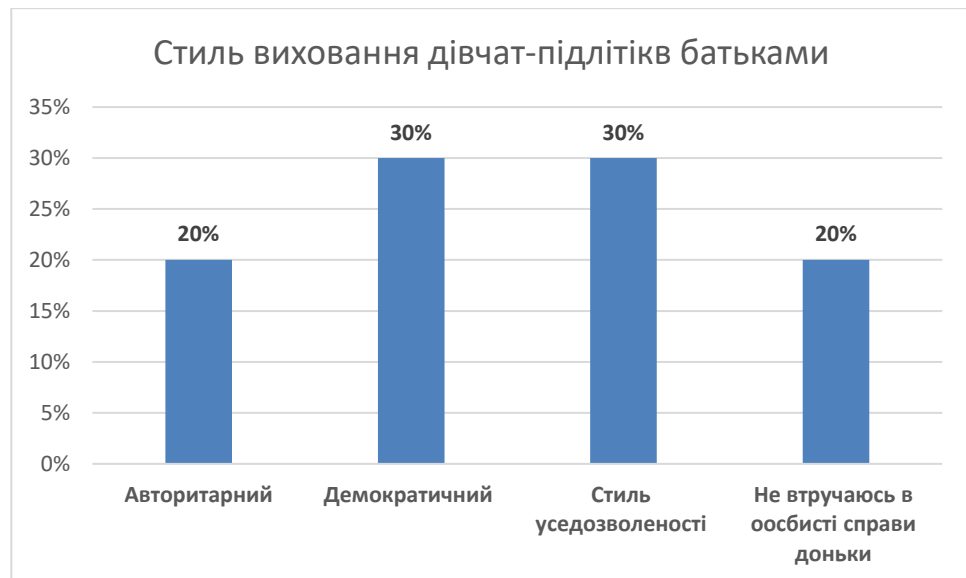

Рис. 3.16 Стиль виховання дівчат-підлітків батьками

Четвертий тип батьківського стилю, виявили Маккобі та Мартін (1983). Його називають недбалим або незаангажованим батьківством. Виховні практики неодноразово пов'язували з підлітками психологічний стан.

Майже третина опитаних батьків (по 30%) використовують демократичний стиль виховання та стиль уседозволеності. Так, 20% респондентів не втручаються в особисті справи їх доньок. Лише 20% використовують авторитарний стиль виховання.

Це свідчить про уседозволеність для більшості дівчат-підлітків та їх надмірне користування косметикою.

З'ясовано, що на думку батьків 95% дівчат-підлітків користуються косметикою.

На наступному етапі досліджень встановлено, чи давали згоду батьки на використання косметикою їх дитиною (рис. 3.17).

Так, 70% батьків відповіли, що їх донька не питала дозволу на використання декоративної косметики. Лише 25% батьків давали згоду на це. Та 5% батьків, які мають авторитарний стиль виховання, проти того, щоб їх доньки користувалися декоративною косметикою.

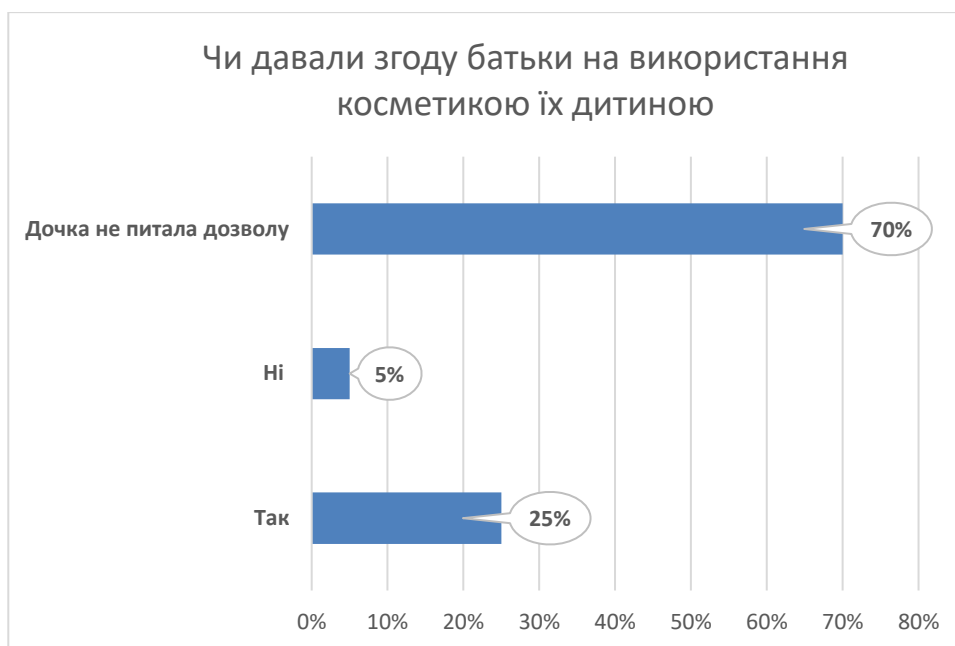

Рис. 3.17 Чи давали згоду батьки на використання косметикою їх дитиною

Встановлено причини, згідно яких батьки давали згоду на використання косметикою їх донькою (рис. 3.18).

Рис. 3.18 Причини, згідно яких батьки давали згоду на використання косметикою їх донькою

Більшість опитаних батьків (45%) вважають, що усі дівчата-підлітки зараз користуються декоративною косметикою, тому вони теж дозволяють. Для 35% батьків немає різниці коли їх дитина почне користуватися декоративною косметикою. Це свідчить про уседозволений стиль виховання батьків. Так, 25% респондентів не хочуть конфлікту зі своєю донькою.

Чи просила гроші дочка на косметику у своїх батьків визначено у наступному питанні анкети (рис. 3.19).

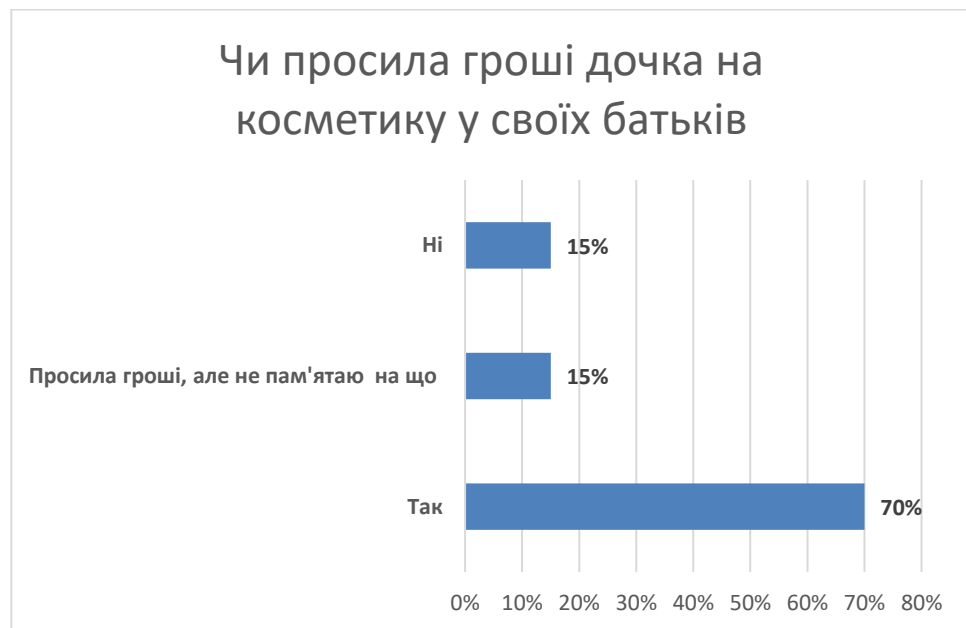

Рис. 3.19 Чи просила гроші дочка на косметику у своїх батьків

Встановлено, що 70% батьків відповіли, що їх донька дійсно просила гроші на косметику.

Просила гроші, але я не пам'ятаю на що відповіли 15% батьків. Для цієї кількості батьків притаманний стиль уседозволеності. Лише 15% відповіли, що їх донька не просила гроші на косметику.

З'ясовано, причини користування декоративною косметикою дівчатами-підлітками на думку батьків (рис. 3.20).

Рис. 3.20 Причини користування декоративною косметикою дівчатами-підлітками на думку батьків

З'ясовано, що 22% батьків вважають, що їх донька користується косметикою з метою маскувального ефекту. Так, 32% дівчат-підлітків відповіли, що користуються косметикою з цієї причини. Отже батьки не певною мірою обізнані, що їх доньки мають проблеми зі шкірою у підлітковому віці.

25% батьків вважають, що саме подруги впливають на користування косметикою. 19% вважають, що їх доньки користуються косметикою, щоб подобатись іншим. З метою особистого задоволення косметикою, на думку батьків, користуються 12% підлітків. Віяння моди є однією з причин користування косметикою для 14% опитаних батьків. Мають проблеми з самооцінкою 2% дівчат на думку батьків. Хоча самі підлітки відповіли, що мають проблеми з самооцінкою 5% опитаних. Не усі батьки обізнані щодо проблем із зовнішністю, яку мають підлітки у цьому віці.

Важливо, щоб батьки скеровували дівчаток-підлітків щодо використання косметики, а також визначали, чи ці підлітки використовують косметику, щоб задовольнити власні інтереси чи виправдати очікування когось іншого, наприклад, подруги чи хлопця.

Встановлено, як часто донька використовує косметику (рис. 3.21).

Рис. 3.21 Частота користування косметикою на думку батьків

Більшість опитаних батьків (45%) відповіли, що їх доньки користуються косметикою щодня. Не звертали уваги 30% батьків. Іноді користуються косметикою дівчата-підлітки на думку 25% батьків. Отже, більшість опитаних батьків вважають, що їх доньки зловживають декоративною косметикою.

3.3 Рекомендації по догляду за шкірою у підлітковому віці

Нами було проведено опитування серед дівчат 7-11 класів гімназії №43 м. Харкова з метою ознайомлення з проблемами, які мають підлітки зі шкірою у період статевого дозрівання. Визначені причини та частота користування декоративною косметикою.

Були отримані такі результати:

- ✓ Більшість дівчат обирає для себе декоративну косметику, а не лікувальну.
- ✓ Не усі опитані дівчата знають, як правильно визначати свій тип шкіри.
- ✓ Більшість дівчат мають висипи на шкірі обличчя: в зоні лоба, носа, підборіддя та щік.
- ✓ Найбільше дівчат хотіли дізнатися про вплив декоративної косметики та про правильний догляд за підлітковою шкірою.

Проведено інформаційно-просвітницькі заходи для підлітків із залученням лікаря-косметолога. Лікарка провела лекцію-бесіду на тему особливостей підліткової шкіри та основних принципів догляду за нею.

На основі рекомендацій косметолога розроблено практичні рекомендації по догляду за шкірою у підлітковому віці.

3.4 Рекомендації для батьків

1. Батьки повинні навчитися частіше говорити своїм донькам-підліткам, що вони прекрасні і без макіяжу.
2. Батьки повинні виховувати та навчати своїх дочок-підлітків проти зловживання та неправильного використання косметики.
3. Батьки також повинні навчити своїх доньок змінювати своє ставлення та очікування щодо використання косметичних засобів.

Висновки до розділу III.

1. У роботі наведено результати анкетування дівчат 7-11 класів гімназії №43, на основі яких з допомогою практикуючого лікаря-косметолога було розроблено спеціальні практичні рекомендації для підлітків по догляду за шкірою.
2. Підлітки у віці від 13 до 17 років приділяють велику увагу своєму соціальному середовищу оскільки думка однолітків, популярність серед однолітків, зміни у фінансовому становищі та розлучення батьків можуть негативно вплинути на самооцінку підлітка і, отже, на мотивацію до використання косметики або проведення косметичних процедур.
3. Оскільки використання та важливість косметики зростає, задоволення дівчаток-підлітків від їхнього тіла також збільшується. Отже, цей етап є критично важливим, якщо вони хочуть розвинути хорошу самооцінку та задоволеність тілом.
4. Вивчено ставлення батьків до використання косметики та її впливу на дівчат-підлітків. Інструментом, який використовувався для збору даних, була анкета. Усі опитані батьки вважають, що більшість сучасних підлітків наразі зловживають декоративною косметикою.
5. Важливо, щоб батьки скеровували дівчаток-підлітків щодо використання косметики, а також визначали, чи ці підлітки використовують косметику, щоб задовольнити власні інтереси чи виправдати очікування когось іншого, наприклад, подруги чи хлопця.
6. Для багатьох батьків їхнє небажання використовувати косметику серед своїх дочок-підлітків можна простежити внаслідок багатьох причин. Хоча ці причини не є прямим наслідком використання косметики, більшість батьків дотримуються такої думки, що ці проблеми є більш-менш тим самим причинним фактором, яким є використання підліткової косметики: такі питання, як дошлюбний

секс, небажана вагітність, підліткова злочинність, небезпечні аборти, скорочення ВІЛ.

7. Батьки вважають, що підлітки занадто малі, щоб користуватися певними видами косметики. Косметика може бути запрошенням для чоловіків і може призвести до таких проблем, як дошлюбний секс. Це відчуття пов'язане із суспільним уявленням про використання косметики, особливо серед підлітків.
8. Вартість дорогої косметики, яку так люблять підлітки, може стримати батьків від покупки. Батьки вважають це неактуальним для своєї дівчинки в підлітковому віці.
9. Рівень обізнаності сучасних підлітків щодо вибору засобів для догляду за обличчям та їх коректного застосування є недостатнім і потребує покращення.
10. Сформульовані практичні поради по догляду за шкірою допоможуть підліткам правильно доглядати за своїм обличчям та обирати косметичні засоби.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

1. Проведено аналіз літературних джерел і розглянуто історичні шляхи розвитку косметики.
2. Проведено аналіз класифікації косметики та досліджено склад косметичних засобів.
3. Сьогодні сучасні жінки використовують різні косметичні засоби.
4. Оскільки використання та важливість косметики зростає, задоволення дівчаток-підлітків від їхнього тіла також збільшується. Отже, цей етап є критично важливим, якщо вони хочуть розвинути хорошу самооцінку та задоволеність тілом.
5. Огляд літератури показує відсутність існуючих досліджень уявлення батьків про використання косметики серед підлітків. Отже, це пілотне дослідження.
6. Важливо, щоб батьки скеровували дівчаток-підлітків щодо використання косметики, а також визначали, чи ці підлітки використовують косметику, щоб задовольнити власні інтереси чи виправдати очікування когось іншого, наприклад, подруги чи хлопця.
7. В результаті впливу стилю та поглядів батьків на підлітка, це дослідження прагне виявити уявлення батьків про наслідки використання косметики серед підлітків.
8. Важливо дослідити використання косметики дівчатами-підлітками для визначення позиції батьків щодо того, скільки і коли вони носять і як це впливає на їхню впевненість у певній ситуації. Ця потреба виникає, оскільки дослідження показали, що дівчата-підлітки зловживають косметикою, що призводить до поганої успішності, ранньому сексу, впертості, марнотратству, крадіжки (якщо немає грошей на покупку) тощо. З огляду на це, багатьом батькам погано бачити, як їхні діти демонструють ці персонажі.

9. На думку батьків, використання косметики серед дівчат-підлітків є серйозною проблемою через соціальні наслідки та проблеми зі здоров'ям, які представляють ці косметичні продукти. Дослідження показали, що підлітки використовують косметику аби задовольнити потребу в належності чи прийнятті в суспільстві, і що природна зовнішність не є соціально прийнятною.
10. Здебільшого використання косметики серед підлітків є результатом батьківського виховання. У попередньому дослідженні опитали підлітків, щоб з'ясувати їхню думку щодо думки батьків щодо використання косметики. Отримані результати були розділені, як кажуть деякі підлітки, це бажання їхніх батьків дозволити їм користуватися різними видами косметики. Хоча деякі з них вважають, що це суперечить волі їхніх батьків.
11. Деякі батьки стримують своїх підлітків від використання косметики через їхні недостатні знання щодо обережного використання та застосування певних косметичних засобів. Неадекватне використання або зловживання косметикою може призвести до таких дерматологічних захворювань, як акне, чорні плями та інші шкірні захворювання.
12. Для багатьох батьків їхнє небажання використовувати косметику серед своїх дочок-підлітків можна простежити внаслідок багатьох причин. Хоча ці причини не є прямим наслідком використання косметики, більшість батьків дотримуються такої думки, що ці проблеми є більш-менш тим самим причинним фактором, яким є використання підліткової косметики: такі питання, як дошлюбний секс, небажана вагітність, підліткова злочинність, відбілювання шкіри, небезпечні аборти, скорочення ВІЛ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ахтямов С.Н. Практична дермотокосметологія: навч. посіб. / С. Н. Ахтямов, Ю. С. Бутов - К.: Медицина, 2013. - 370 с.;
2. Калантаєвська К. А. Морфологія та фізіологія шкіри людини / К. А. Калантаєвська— К.: Здоров'я, 2015. — 304 с.;
3. Марголіна, А.А. Нова Косметологія : у 1 т. / А. А. Марголіна - Красноярськ: Красноярське книжкове видавництво, 2016. —424 с.;
4. Фицпатрик Т., Дерматология/ Т. Фицпатрик, Р. Джонсон, К. Вулар: Атлас-справочник. 3-е издание. — М.: Практика, 2020. — 1088 с.
5. Фастовець К.О., Філіпцова О.В., Кобець М.М. Вплив декоративної та лікувальної косметики на шкіру в підлітковому віці. YOUTH PHARMACY SCIENCE : матер. II Всеукр. наук.-практ. конференції з міжнар. участю. 7-8 грудня 2021 р., Харків : НФаУ, 2021. С. 200-201.
6. Adogu P., Udigwe I., Udigwe G., & Ubajaka C. (2014). Review of Problems of Adolescent Sexual Behavior and the Role of Millennium Development Goals 4, 5 and 6 in Nigeria. *International Journal of Clinical Medicine*, 5, 940 – 948.
7. Allen T. D., Potten C. S. Desmosomal form, fate, and function in mammalian epidermis. *J. Ultrastruct Res.* 2017. № 51. P. 94–105.
8. Al-Qizwini H., Ekbal A.K., Mhaidat N.M., Maraqa A. Antioxidant and antimicrobial activities of jordanian *Simmondsia chinensis* (link) ck schneid. *Eur Sci J.* 2014;10: 229-41.
9. Anyiam I. O. (2016). Knowledge and Attitude Towards Risk for Acquiring HIV And Use Of Voluntary Counselling and testing Among Adolescents In Senior Secondary Schools Students, Enugu North Local Government Area, Enugu State. Unpublished M.Sc Dissertation, Department Of Nursing Science, University of Nigeria.
10. Arda O., Göksügür N., Tüzün Y. Basic histological structure and functions of facial skin. *Clinics in Dermatology.* 2014. № 32. P. 3–13.

11. Baumrind D (1991). The Influence of Parenting Style on Adolescent Competence and Substance Use. In Alika H. I., Akanni D. O. & Akanni O. O. (2016) (Eds.). Parenting styles and family characteristics as correlates of psychological distress among Nigerian adolescents. *International Journal of Psychology and Counselling*, 8 (9), 102 – 108, DOI: 10.5897/IJPC2016.0451
12. Bergstresser P. R., Costner M. I. *Anatomy and physiology. Dermatology*. 2nd ed. London: Elsevier Science. 2018. P. 25–35.
13. Briggaman R. A, Wheeler C. E. The epidermal-dermal junction. *J. Invest Dermatol*. 2018. № 65. P. 71–84.
14. Chang S. & Hildebrand C. (2019). Price or Ingredients? A Study of High School Female Student Buying Behavior and Awareness of Harmful Cosmetics. *The Journal of Human Resource and Adult Learning*, 15 (1), 138 – 149.
15. Chen Y., Lyga J. Brain-Skin Connection: Stress, Inflammation and Skin Aging. *Inflammation & Allergy - Drug Targets*. 2014. № 13. P. 177–190.
16. Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K (2011) *Research Methods in Education* Eds. vol 7. 2011; USA: Routledge
17. Ilika, A. and Igwegbe, A. (2004) Unintended Pregnancy among Unmarried Adolescents and Young Women in Anambra State, South East Nigeria. *African Journal of Reproductive Health*, 8, 92 – 102. <http://dx.doi.org/10.2307/3583396>
18. Elias P. M., Brown B. E. The mammalian cutaneous permeability barrier: defective barrier function is essential fatty acids deficiency correlates with abnormal intercellular lipid deposition. *Lab Invest*. 2018. № 39 (6). P. 574–583.
19. Friedman R., Haimy A. , Epstein Y. Evaluation of helmet and goggle designs by modeling non-penetrating projectile impacts. *Comput Methods Biomech Biomed Engin*. 2019. № 22 (3). P. 229–242.
20. Jones A. L. & Kramer R.S.S (2016). Facial Cosmetics and Attractiveness: Comparing the Effect Sizes of Professionally-Applied Cosmetics and Identity. *PLoS ONE*, 11(10), e0164218. doi:10.1371/journal.pone.0164218

21. Huang Z.-R., Lin Y.-K., Fang J.-Y. Biological and Pharmacological Activities of Squalene and Related Compounds: Potential Uses in Cosmetic Dermatology. *Molecules*, 2019; 14: 540-554.
22. Kim, D. Y. (2013). A study on female teenagers' makeup interest, behavior in makeup and satisfaction from makeup. Unpublished Master's Thesis. Kwangwoon University, Seoul, Korea.
23. Lee, H., & Oh, H. (2018). The Effects of Self-Esteem on Makeup Involvement and Makeup Satisfaction among Elementary Students. *Archives of Design Research*, 31(2), 87 – 95. <http://dx.doi.org/10.15187/adr.2018.05.31.2.87>
24. López-Uriarte P., Bulló M., Casas-Agustench P., Babio N., Salas-Salvadó J. Nuts and oxidation: a systematic review. *Nutr Rev*, 2019; 67: 497-508
25. Luke, N. (2003) Age and Economic Asymmetries in the Sexual Relationships of Adolescent Girls in Sub-Saharan Africa. *Studies in Family Planning*, 34, 67-86. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1728-4465.2003.00067.x>
26. Masks for prevention of respiratory virus infections, including SARS-CoV-2, in health care and community settings / R. Chou, T. Dana, R. Jungbauer. *Ann Intern Med*. 2020. № 173. P. 542–555.
27. Maccoby E. E. & Martin J. A. (1983). Socialization in the context of the family: Parent-child interaction. In: P. H. Mussen (Ed.), *Handbook of child psychology*. 4:1–101 New York: Wiley.
28. Moore, A., Biddlecom, A. and Zulu, E. (2007) Prevalence and Meanings of Exchange of Money or Gifts for Sex in Unmarried Adolescent Sexual Relationships in Sub-Saharan Africa. *African Journal of Reproductive Health*, 11, 1 – 19
29. Nnoruka, E. & Okoye, O. (2006). Topical steroid abuse: Its use as a depigmenting agent. *Journal of National Medical Association*, 98, 934 – 939
30. Okon, E. E. (2016). Knowledge and Awareness of Juvenile Delinquency Services by the Residents of Nsukka Local Government Area. Unpublished B.Sc. Project. University of Nigeria Nsukka.

31. Onuoha, K. M. & Chukwuone C. A. (2019). Perception of Female Undergraduates and Issues Relating to Utilization of Cosmetics; A Case Study of the University of Nigeria. *Journal of Home Economics Research*, 26 (1), pp. 13 – 25
32. Ranzato E., Martinotti S., Burlando B. Wound healing properties of jojoba liquid wax: an in vitro study. *J Ethnopharmacol*, 2011; 134(2): 443-439.
33. Philip M., Samson J. F., Ebenezer S. and Prabhakar V. (2014). A study on the awareness of cosmetics among medical students. *International Journal of Current Medical Research*, 3 (9), 342 – 343, <http://www.wrpjournals.com/IJMSC>
34. Skin reactions to non-glove personal protective equipment: an emerging issue in the COVID-19 pandemic / M. Gheisari, F. Araghi, H. Moravvej et al. *J Eur Acad Dermatol Venereol*. 2020. URL : <https://doi.org/10.1111/jdv.16492>.
35. Singh K. (2015). Cosmetic Surgery in Teenagers: To Do or Not to Do. *Journal of Cutaneous and Aesthetic Surgery*, 8 (1), 57 – 59.
36. The first cosmetic treatise of history. A female point of view / P. Cavallo, M. C. Proto, C. Patruno et al. *International Journal of Cosmetic Science*. 2018. № 30. P. 79–86.
37. Wang J. V., Parish L. C. Dermatologic manifestations of the 1918–1919 influenza pandemic. *Skinmed* 2019. № 17(5). P. 296–297.
38. Walker C. E. & Krumhuber E. G., Dayan Steven & Furnham Adrian (2019). Effects of social media use on desire for cosmetic surgery among young women. *Springer Journal of Current Psychology*, <https://doi.org/10.1007/s12144-019-00282-1>
39. Yang J., Dai J., Zhuang Z. Simulating the interaction between a respirator and a headform using LS-DYNA. *J Computer-Aided Design Applications*. 2019. № 6 (4). P. 539–551.
40. Young, H. (2021). Millennials vs. Gen Z: How Are They Different?; Salesforce: <https://www.salesforce.com/blog/how-millennials-and-gen-z-are-different/>
41. Zhao I, Turner C. The impact of shift work on people's daily health habits and adverse health outcomes, *Austr J Adv Nursing*, 2018, vol. 25 (pg. 8-22).

ДОДАТОК

Правила користування декоративною косметикою:

Перевіряйте склад косметики. Користуватися можна лише тими засобами, до складу яких входять безпечні та дозволені до застосування речовини. Рекомендовано користуватися косметикою спеціально розробленою для підліткової шкіри.

1. Не можна користуватися косметикою, термін зберігання якої минув. Компоненти такої косметики вже окислились і втратили всі свої корисні властивості. Окрім того засіб може бути критично забруднений мікроорганізмами.

2. Напівпрозора тональна основа допоможе замаскувати невеликі недоліки та надасть обличчю однорідний колір. Необхідно обирати тональні основи, містять мало масел і жирів, а також мають низьку концентрацію консервантів і барвників. Це значно зменшить ризик виникнення алергії.

3. Рекомендовано обирати декоративну косметику, яка має сонцезахисні фільтри. Молода шкіра потребує особливого захисту від УФ-випромінювання.

4. Губні помади також повинні бути легкими та невагомими. Дуже комфортні блиски для губ або пігментовані бальзами.

5. Найчастіше подразнення виникають від надмірного застосування губних помад, рум'ян, крем-пудр, тональних кремів та рідких тіней.

6. Макіяж обов'язково треба змивати спеціальними засобами. Наприклад молочком для зняття макіяжу, тоніком або лосьйоном, які не порушують природний захисний ліпідний шар, а отже, не сушать шкіру і не подразнюють її. Мило ж діє навпаки.

Національний фармацевтичний університет

Факультет медико-фармацевтичних технологій

Кафедра косметології і ароматології

Ступінь вищої освіти магістр

Спеціальність 226 Фармація, промислова фармація

Освітня програма Технології парфюмерно-косметичних засобів

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувачка кафедри
косметології і ароматології

Оксана РЯБОВА
«01» вересня 2023 року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧКИ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анни СМУТЧАК

1. Тема кваліфікаційної роботи: «Дослідження ставлення батьків до використання декоративної косметики серед дівчат-підлітків»
керівник кваліфікаційної роботи: Ольга Філіпцова, д.біол.н., професор
затверджений наказом НФаУ від «01» листопада 2023 року № 242
2. Строк подання здобувачем вищої освіти кваліфікаційної роботи: грудень 2023 р.
3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи: кваліфікаційна робота викладена на 43 сторінках, включає 21 рисунок та містить 41 джерело наукової літератури.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): провести аналіз літературних джерел щодо використання декоративної косметики серед дівчат-підлітків; описати історію еволюції декоративної косметики; провести онлайн анкетування дівчат-підлітків 7-11 класів гімназії №43, які є споживачами декоративної косметики; вивчити джерела інформації про декоративну косметику; ознайомитися з критеріями вибору декоративної косметики підлітками; провести дослідження ставлення батьків до використання декоративної косметики серед дівчат-підлітків; надати практичні рекомендації по догляду за шкірою у підлітковому віці та навести рекомендації для батьків.
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень):
таблиць – , рисуноків – 21

6. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи

Розділ	Ім'я, ПРІЗВИЩЕ, посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1.	Ольга ФІЛІПЦОВА, професор закладу вищої освіти кафедри косметології і ароматології	01.09.23	01.09.23
2.	Ольга ФІЛІПЦОВА, професор закладу вищої освіти кафедри косметології і ароматології	25.09.23	25.09.23
3.	Ольга ФІЛІПЦОВА, професор закладу вищої освіти кафедри косметології і ароматології	02.10.23	02.10.23

7. Дата видачі завдання: «01» вересня 2023 року.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів кваліфікаційної роботи	Примітка
1.	Огляд літературних джерел.	вересень	виконано
2.	Розробка методології дослідження.	вересень	виконано
3.	Вивчення еволюції декоративної косметики	вересень	виконано
4.	Розробка анкет та проведення досліджень, які спрямовані на вивчення використання декоративної косметики дівчатами-підлітками та розробка анкети для вивчення ставлення батьків до використання декоративної косметики серед дівчат-підлітків	жовтень	виконано
5.	Узагальнення та загальні рекомендації використання декоративної косметики підлітками	жовтень	виконано
6.	Викладення основного матеріалу.	жовтень	виконано
7.	Оформлення кваліфікаційної роботи.	листопад	виконано
8.	Підготовка тез до конференції	листопад	виконано
9.	Підготовка тексту доповіді та презентації до захисту	грудень	виконано
10.	Підготовка та представлення кваліфікаційної роботи до ЕК НФаУ. Підготовка до захисту.	січень	виконано

Здобувачка вищої освіти
Керівник кваліфікаційної роботи

Анна СМУТЧАК
Ольга ФІЛІПЦОВА

ВИТЯГ З НАКАЗУ № 242
по Національному фармацевтичному університету
від 01 листопада 2023 року

Затвердити тему, керівника та рецензента кваліфікаційної роботи здобувач освіти заочної форми здобуття освіти факультету медико-фармацевтичних технологій НФаУ 2024 року випуску:

№ з/п	Прізвище, ім'я по батькові здобувача вищої освіти	Тема кваліфікаційної роботи (українською мовою)	Тема кваліфікаційної роботи (англійською мовою)	Керівник кваліфікаційної роботи	Рецензент кваліфікаційної роботи
1.	Смутчак Анна Олегівна	Дослідження ставлення батьків до використання декоративної косметики серед дівчат-підлітків	Study perception of parents towards the use of decorative cosmetics among teenage girls	проф. Філіпцова О. В.	проф. Назаркіна В.М.

ПІДСТАВА: службова записка завідувача кафедри про затвердження теми кваліфікаційної роботи, керівника та рецензента.

З оригіналом згідно:

Декан факультету медико-фармацевтичних технологій _____ О.І. Набока

ВИСНОВОК

Комісії з академічної доброчесності про проведену експертизу щодо академічного плагіату у кваліфікаційній роботі здобувача вищої освіти

№ 124897 від «27» грудня 2023 р.

Проаналізувавши випускну кваліфікаційну роботу за магістерським рівнем здобувачки вищої освіти заочної форми навчання Смутчак Анни Олегівни, 5 курсу, _____ групи, спеціальності 226 Фармація, промислова фармація, на тему: «Дослідження ставлення батьків до використання декоративної косметики серед дівчат-підлітків / Study perception of parents towards the use of decorative cosmetics among teenage girls», Комісія з академічної доброчесності дійшла висновку, що робота, представлена до Екзаменаційної комісії для захисту, виконана самостійно і не містить елементів академічного плагіату (копіляції).

Голова комісії,

професор

Інна ВЛАДИМИРОВА

10%

8%

ВІДГУК

**наукового керівника на кваліфікаційну роботу ступеня вищої освіти
магістр, спеціальності 226 Фармація, промислова фармація
Анни СМУТЧАК**

**на тему: «Дослідження ставлення батьків до використання
декоративної косметики серед дівчат-підлітків».**

Актуальність теми. Використання декоративної косметики відіграє важливу роль у самоідентифікації сучасних дівчат-підлітків. Більшість дівчат у підлітковому віці вважають дуже важливим свій зовнішній вигляд. Дослідження показують, що дівчат-підлітки використовують косметику з різних причин. На жаль, саме у цьому віці підлітки мають проблеми зі шкірою обличчя і використовують саме косметику з метою маскувального ефекту. Існують інші причини, починаючи від страху зовнішнього вигляду, відповідності соціальним нормам, суспільної самосвідомості, особистого задоволення, проблеми з самооцінкою, через те, щоб здаватися більш комунікабельним і напористими для інших. Рівень обізнаності підлітків щодо вибору декоративної косметики та їх коректного застосування є недостатнім і потребує покращення.

Практична цінність висновків, рекомендацій та їх обґрунтованість. Цільову аудиторію проведеного дослідження складають дівчата-підлітки та їх батьки, тому важливим було звернути їхню увагу на можливу небезпеку використання декоративної косметики, особливо дешевої та яка була придбана не у спеціальних магазинах косметики або у «сумнівних» Інтернет-магазинах косметики. Проведену роз'яснювальну роботу з респондентами також можна вважати профілактичною, адже надана інформація допоможе в попередженні появи небажаних наслідків декоративної косметики. Сформульвані практичні поради по догляду за шкірою обличчя допоможуть дівчатам-підліткам правильно доглядати за своїм обличчям та правильно обирати декоративну косметику.

Оцінка роботи. Роботу виконано на високому професійному рівні, розв'язано поставлені цілі та впроваджено завдання дослідження. Методологія дослідження базувалась на аналізі праць вітчизняних і зарубіжних учених, отриманих з мережі Інтернет, та маркетингової інформації отриманої за допомогою анкетування дівчат-підлітків та їх батьків. Автором виконано весь обсяг досліджень: проведено анкетування дівчат-підлітків та їх батьків, проведено обробку та аналіз отриманої інформації, складена база даних та вироблена її статистична обробка.

Загальний висновок та рекомендації про допуск до захисту. При проведенні експерименту Анна СМУТЧАК продемонструвала гарні знання в сфері практичної косметології та справилась з поставленою задачею, виявивши при цьому здібності до проведення самостійних досліджень. Роботу рекомендовано до захисту.

Науковий керівник _____

Ольга ФІЛІПЦОВА

«08» грудня 2023 р.

РЕЦЕНЗІЯ

**на кваліфікаційну роботу ступеня вищої освіти магістр, спеціальності 226
Фармація, промислова фармація**

Анни СМУТЧАК

**на тему: «Дослідження ставлення батьків до використання
декоративної косметики серед дівчат-підлітків».**

Актуальність теми. Декоративна косметика є невід'ємною частиною атрибуту сучасних жінок. Окрім поліпшення зовнішнього вигляду, вони виконують багато важливих функцій таких як зволоження та забезпечення захисту від ультрафіолетового випромінювання. З огляду на це, можна вважати, що декоративна косметика має вагомий вплив на естетичні та психологічні аспекти життя людини. Більшість жінок з make-up відчують себе більш впевненими у повсякденному житті. Так, Dalziel досліджував ставлення підлітків до косметичних засобів. Вищезазначені дослідження послужили поштовхом для проведення дослідження використання декоративної косметики дівчатами-підлітками та вивчення ставлення їх батьків.

Теоретичний рівень роботи. У роботі наведено моніторинг спеціалізованих літературних джерел фармацевтичного і косметологічного профілю. Складено анкету для дівчат-підлітків декоративної косметики та їх батьків. Проведена статистична обробка отриманих даних та наведено загальні висновки щодо використання декоративної косметики дівчатами-підлітками та досліджено ставлення їх батьків.

Пропозиції автора з теми дослідження. Враховуючи споживацькі переваги декоративної косметики, автором була наведена концепція досліджень, яка дозволила розробити рекомендації використання декоративної косметики дівчатами-підлітками та рекомендації для батьків. Вибрано об'єкти досліджень, які обумовлюють ефективність дослідження споживацьких переваг декоративної косметики дівчатами-підлітками. Відпрацьовано основні методи досліджень, які дозволяють проаналізувати розповсюдженість використання декоративної косметики серед дівчат-підлітків.

Практична цінність висновків, рекомендацій та їх обґрунтованість. Отримані результати є основою використання програм лояльності щодо підлітків, які купують декоративну косметику.

Недоліки роботи. Незважаючи на загальний високий рівень виконання кваліфікаційної роботи, авторів не вдалося уникнути незначних стилістичних помилок, які не зменшують наукової і практичної цінності отриманих результатів.

Загальний висновок і оцінка роботи. Робота виконана на високому професійному рівні, відповідає усім вимогам і може бути представлена в Екзаменаційну комісію для захисту.

Рецензент _____
«12» грудня 2023 р.

проф. Вікторія НАЗАРКІНА

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**Витяг з протоколу
засідання кафедри косметології і аромології НФаУ
№ 11 від 18 грудня 2023 року**

Голова: завідувач кафедри, кандидат мед. наук, доц. Рябова О.В.

Секретар: доц. Мартинюк Т.В.

ПРИСУТНІ: зав. каф., доц. Рябова О.В., проф. Башура О.Г., проф. Філіпцова О.В., доц. Мартинюк Т.В., доц. Петровська Л.С., доц. Пасічник О.В., ас. Ковальчук К.О.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

1. Про представлення до захисту в Екзаменаційну комісію кваліфікаційних робіт здобувачів вищої освіти випускного курсу НФаУ 2024 року випуску

СЛУХАЛИ: Про представлення до захисту в Екзаменаційній комісії кваліфікаційної роботи на тему: «Дослідження ставлення батьків до використання декоративної косметики серед дівчат-підлітків» здобувачки вищої освіти випускного курсу НФаУ 2024 року випуску Анни СМУТЧАК
Науковий керівник проф. Ольга ФІЛІПЦОВА
Рецензент проф. Вікторія НАЗАРКІНА

УХВАЛИЛИ: Рекомендувати до захисту кваліфікаційну роботу здобувачки вищої освіти 5 курсу 01 групи Анни СМУТЧАК

(прізвище, ім'я)

на тему: «Дослідження ставлення батьків до використання декоративної косметики серед дівчат-підлітків»

Голова

завідувач кафедри,

кандидит мед. наук, доц. _____
(підпис)

Оксана РЯБОВА

Секретар

доцент

(підпис)

Тетяна МАРТИНЮК

НАЦІОНАЛЬНИЙ ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ПОДАННЯ
ГОЛОВІ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ
ЩОДО ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ**

Направляється здобувачка вищої освіти Анна СМУТЧАК до захисту кваліфікаційної роботи за галуззю знань 22 Охорона здоров'я спеціальністю 226 Фармація, промислова фармація освітньою програмою Технології парфумерно-косметичних засобів на тему: «Дослідження ставлення батьків до використання декоративної косметики серед дівчат-підлітків»

Кваліфікаційна робота і рецензія додаються.

Декан факультету _____ / Ольга НАБОКА /

Висновок керівника кваліфікаційної роботи

Здобувачка вищої освіти Анна СМУТЧАК продемонструвала гарні знання в сфері практичної косметології та справилась з поставленою задачею, виявивши при цьому здібності до проведення самостійних досліджень.

Керівник кваліфікаційної роботи

Ольга ФІЛІПЦОВА

«05» грудня 2023 р.

Висновок кафедри про кваліфікаційну роботу

Кваліфікаційну роботу розглянуто. Здобувачка вищої освіти Анна СМУТЧАК допускається до захисту даної кваліфікаційної роботи в Екзаменаційній комісії.

Завідувачка кафедри
косметології і аромології

Оксана РЯБОВА

«15» грудня 2023 року

Кваліфікаційну роботу захищено

у Екзаменаційній комісії

« ____ » _____ 2024 р.

З оцінкою _____

Голова Екзаменаційної комісії,

доктор медичних наук, професор

_____ /Людмила БОЛОТНА/